

Prvi priložnostni izdaji revije DR na pot

Drage bralke, dragi bralci!

Pred vami je prva priložnostna izdaja *Družboslovnih razprav*, ki predstavlja novost v dosedANJI zgodovini publikacij revije. Oddelek za sociologijo Fakultete za družbene vede Univerze v Ljubljani je namreč na uredništvo DR naslovil idejni osnutek posebne številke, ki bi temeljila na predhodno izvedeni okrogli mizi ob njegovem slavnostnem 60. jubileju. Nabor predlaganih prispevkov je poleg vsebinske pestrosti predstavljenih socioloških razprav odlikovala tudi žanrska raznolikost besedil. Poleg problemskih, konceptualnih in preglednih znanstvenih razprav o aktualnih socioloških problemih je predlog obsegal še zgodovinske strokovne uvide v sam razvoj sociologije v širšem družbenem in političnem kontekstu ter informativen in živahen ekspertni intervju. Uredništvo DR je orisani kompendij precej raznolikih žanrov, publicističnih stilov in vsebinskih dilem na bogatem sociološkem polju prepoznalo kot relevanten prispevek k beleženju, obeleževanju in kritični refleksiji o razvoju sociologije v Sloveniji. Obenem ni moglo mimo dejstva, da so prispevki oblikovno in predvsem zaradi svoje besedilno-slogovne raznovrstnosti presegali običajne standarde, ki veljajo za sodobne znanstvene revije, saj slednje praviloma ne objavljajo drugega kot znanstvene razprave in recenzije znanstvenih monografij. V skupnih premislekih in ob konzultacijah z vodstvom Slovenskega sociološkega društva ter v neposredni navezavi na sorodne trende v primerljivih znanstvenih publikacijah smo tako soglašali, da gre za svojstven nabor, ki si nedvomno zasluži pozornost širše strokovne javnosti, ki pa ga ne moremo predstaviti v sklopu redne številke revije DR.

V iskanju primernih rešitev, ki bi uresničile tako pričakovanja aktualnega uredništva in Slovenskega sociološkega društva kot tudi izhodiščnih namer Oddelka za sociologijo na FDV, smo zato v odgovoru na nastali izziv zasnovali poseben zvezek, ki je pred vami. Predstavljamo hibridno izdajo, katere namen je predvsem obeležitev pomembnih premikov v razvoju sociologije in ki v marsičem sega čez običajne tematske bloke in posebne oziroma tematske številke revije. Zato smo jo poimenovali *priložnostna*, in ne zgolj *posebna* izdaja, saj ponazarja uredniško kurirano paleto esejev, strokovnih in skozi recenzentsko sito presejanih znanstvenih člankov številnih avtoric in avtorjev, ki so in še vedno oblikujejo sociološko znanstveno pot, a so v svojstven metadialog stopili predvsem zaradi predhodne posebne *priložnosti* – praznovanja 60 let sociologije na FDV.

Vsebinski in oblikovni razpon tega zvezka je tako v celoti rezultat idejne zasnove in truda gostujočih urednic Maše Filipovič Hrast in Aleksandre Kanjuo Mrčela, ki sta določili tako nabor avtorjev in avtoric prispevkov ter njihove

vsebinske smernice in strukturne poudarke kot tudi končno strukturo oziroma kazalo pričujoče izdaje. Gostujoči urednici sta poskrbeli tudi za nujno potrebno sofinanciranje nove publikacije, saj finančna sredstva revije DR dodatnih edicij ne omogočajo. Za priložnost, ki ste jo s tem v branje dobili tudi vi, bralci naše revije in širša strokovna javnost, pa gre zasluga trenutnemu uredništvu revije DR, ki je v času dolgega ustvarjalnega procesa skrbelo za vse recenzentske postopke, tehnične preglede in lekturo tukajšnjih prispevkov. Uredništvo revije DR si je obenem prizadevalo, da bi priložnostno izdajo kot novum zastavilo tudi vizualno. Predvsem z željo, da bi že navzven v posebni stilno-oblikovni ravni bolje prepoznali in tudi lažje ločevali »redne številke« revije od tukajšnje in morebitnih naslednjih »priložnostnih izdaj«. Iskrena zahvala za novo oblikovno podobo gre ponovno naši oblikovalki Tini Cotič.

Rezultat vseh teh skupnih prizadevanj in resnih premislekov je tako prva edicija, ki je tokrat namenjena praznovanju sociologije na FDV. Kot del znanstvene skupnosti namreč verjamemo, da je posebne dogodke nujno zakoličiti v primerni publicistični obliki, a ne le zato, da z njimi zabeležimo posebne premike ali slavja, temveč da skupaj trajno sooblikujemo tudi skupne temelje za kolektivni spomin o ustvarjenem védenju in ekspertnem znanju na področju družboslovja in tudi širše. Z malo poguma in predvsem z zaupanjem v znanstveno skupnost pa upamo, da bo tukajšnji poskus tovrstnih obeležij postal tvorna platforma tudi za bodoče podobne velike obletnice, prihajajoče slavnostne dogodke in nove, danes še nepoznane posebne priložnosti, ki sledijo.

S tem apelom vas v imenu vseh sodelujočih, ki so tvorno pomagali pri njenem soustvarjanju, prijazno vabimo k branju *prve priložnostne izdaje revije DR*.

Tanja Oblak Črnič in Natalija Majsova, sourednici DR

Uvodnik: Refleksije sociologije

Obletnice so običajno priložnost, ko se ozremo v preteklost, jo ocenimo in premislimo, kaj nam pomeni glede na trenutne izzive. Pri tem pa je ključno vprašanje, kaj ta preteklost pomeni za prihodnost in za razvoj ter ali lahko služi kot usmeritev. Ob 60-letnici FDV, ki pomeni tudi 60 let razvoja sociologije na FDV, smo se ob izbranih dogodkih ozrli tako v preteklost kot tudi v prihodnost sociologije. Oddelek za sociologijo se je leta 2022 pridružil Slovenskemu sociološkemu društvu pri organizaciji letnega srečanja z naslovom Socioekološka transformacija, ki je potekalo na FDV. Na srečanju so udeleženske in udeleženci na okroglih mizah in predavanjih predstavljali analize in premisleke ključnih tem, povezanih z v prihodnost uzrto okoljsko problematiko in prihodnjo ureditvijo družbe, med drugim v povezavi s tem, kar je plenarni predavatelj prof. Ulrich Brand poimenoval »imperialni način življenja in ekološka kriza kapitalizma«. V istem letu smo na Oddelku za sociologijo organizirali akademsko razpravo z naslovom »Vloga sociologije v družbi: včeraj, danes, jutri«. Vabljeni uvodničarji in uvodničarke – prof. dr. Zdravko Mlinar, prof. dr. Niko Toš, prof. dr. Maca Jogan, prof. dr. Ivan Svetlik, prof. dr. Tanja Rener, prof. dr. Aleksandra Kanjuo Mrčela, prof. dr. Andrej Rus, prof. dr. Gregor Petrič, izr. prof. dr. Marjan Hočevnar, doc. dr. Nina Perger in dr. Klemen Ploštajner – so predstavili svoje premisleke o 60 let FDV in sociologije na FDV ter vlogi sociologije v družbi v preteklosti in o izzivih prihodnosti.

Okrogli 60. obletnici sociologije sta sledili še dve obletnici: leta 2023 50. obletnica študijske smeri Sociologija – kadrovski menedžment in leta 2024 40. obletnica študijskega programa Sociologija – Družboslovna informatika. Kot prispevek k obeležitvi obletnic Oddelek za sociologijo FDV v priložnostni izdaji Družboslovnih razprav ob 60-letnici FDV z naslovom *Refleksije sociologije* nadgrajuje omenjene dogodke z zapisi razmislekov sociologinj in sociologov. Izdajo uvodno začnemo s pogovorom gostujočih urednic s prof. dr. Mlinarjem, ki spregovori o svojih izkušnjah in pogledih na razvoj sociologije v Sloveniji in Jugoslaviji, pomembnih mejnikih in teoretskih izzivih. Prispevek prof. dr. Nika Toša ravno tako reflektira preteklost sociologije, ki se zrcali v njenem položaju v sodobnem času. Toš govori o razvoju sociologije, umeščenen v zgodovinsko-politični kontekst ter strukturne in sistemske spremembe v jugoslovanski družbi, ter v državi po drugi svetovni vojni. Pomemben vpogled v razvoj sociologije z vidika tako položaja kot vloge žensk na Fakulteti za družbene vede ter tudi vsebin, povezanih s feministično sociologijo, nudi prispevek prof. dr. Mace Jogan.

Zgodovinsko in razvojno o sociologiji in sociologih razmišljata tudi prof. dr. Svetlik in doc. dr. Perger. Prof. dr. Ivan Svetlik oriše razvoj in položaj sociologa kot poklica, pri čemer ugotavlja, da ta »ni nastal pretežno z diferenciacijo praktičnega dela starejših poklicev, kot so pravniki, filozofi, zgodovinarji, ekonomisti in psihologi, temveč z deduktivno opredelitvijo novega polja proučevanja, to je strukture in funkcije medčloveških odnosov«. O vlogi sociologov v družbi se v svojem prispevku »Prekleti sociolog« sprašuje doc. dr. Nina Perger. Premislek umesti v zgodovinsko-razvojni kontekst razmerja med sociološko vednostjo in javno angažiranostjo oz. družbenopolitičnostjo sociologov. Prispevka torej tematizirata ključno vlogo sociologov in sociologije v družbi, ki postavlja nova področja dela v sodobni družbi, hkrati pa ima tudi ključno vlogo pri kritičnem premišljevanju družbene realnosti, naslavljanju družbenih konfliktov in angažiranosti za izboljšanje družbe. V skladu s tem prof. dr. Aleksandra Kanjuo Mrčela v obravnavi relevantnosti sociološke analize kapitalizma ugotavlja, da zaradi (samo)umika sociologije iz analize, razlage kompleksnosti kapitalizma, zniževanja statusa sociološke profesije in zoževanja njene jurisdikcije nad področji, kot sta npr. družbena neenakost in ekonomska moč, umanjka specifični sociološki vpogled, kar onemogoča kakovostno analizo in iskanje ustreznih odgovorov na razvojne izzive današnje družbe.

Prof. dr. Tanja Rener se v svojem prispevku sprašuje o napredku sociologije kot znanosti. Spregovori o temeljnih teoretskih prebojih, pa tudi dilemah, ki jih za sociologijo predstavlja že samo opredelitev enote analize, tj. »družbe« ter njenih sprememb in oblik. Sprašuje se, kako uspešno je na primer sociologija kot enoto proučevanja analizirala »kapitalistično svetovno ekonomijo«. Preveč parcialna sociologija torej lahko spregleda »gozd zaradi dreves«. S tem avtorica izpostavlja eno od pomembnih dilem sociologije v diferenciranem in specializiranem akademskem svetu. Je prihodnost sociologije, kot pravi Rener, v »rekuperaciji moralne razsežnosti družbenih ved« in torej na večjem poudarku angažiranosti za dobro družbo? Nadalje, prof. dr. Gregor Petrič kot ključno izpostavi razumevanje sociologije in vloge družboslovne informatike v identifikaciji, analizi in razumevanju sodobnih vprašanj, povezanih z odnosom med družbo in novimi tehnologijami, kar se kaže kot ključni izziv za sociologijo v prihodnosti, ob izrednem razvoju tehnologij in umetne inteligence.

Tematiziranje ključnih družbenih izzivov torej ostaja temeljna naloga sociologije. Vprašanja, ki so jih izpostavili_ e avtorji_ ce v posebni izdaji Družboslovnih razprav, so zagotovo pomemben del ključnih tem sociološke analize, nedvomno pa bodo sledile refleksije tudi na drugih področjih. Nadaljnje kritično proučevanje vloge novih tehnologij v sodobni družbi in sociološko reflektirano razumevanje kapitalistične svetovne ekonomije je povezano tudi z vprašanji glede drugih

temeljnih sodobnih družbenih izzivov, kot so spremembe v odnosih med spoli, (re)definicija človeka in človeškosti ali v uvodu omenjeni okoljska problematika in podnebna kriza. Kljub porastu študij številni avtorji (gl. npr. Klineberg, Araos in Koslov 2020) opozarjajo na (pre)počasen odziv sociologije na ta izziv, ki torej še vedno ostaja na obrobju njenega proučevanja.

Gostujoči urednici upava, da bodo prispevki, zbrani v priložnostni izdaji Družboslovnih razprav, zanimivo branje sociološki profesionalni skupnosti in širši zainteresirani javnosti ter spodbuda in izziv za nadaljnje razmisleke in kontinuirano samorefleksijo (družbene vloge) sociologije v prihodnje.

Maša Filipovič Hrast in Aleksandra Kanjuo Mrčela

Gostujoči urednici se zahvaljujeva urednicam Družboslovnih razprav za uvrstitev priložnostne izdaje v letošnjo produkcijo revije ter Fakulteti za družbene vede in Slovenskemu Sociološkemu društvu za sofinanciranje njene izdaje.